

בעין מיתה הבעל דמתרת וחיליצה דמתרת

קדושין דף י"ג ע"ב וקונה את עצמה בGetty ובמיתת הבעל, בשלמא גט דכתיב וכותב לה ספר כריתות אלא מיתה הבעל מנין וכו' אלא מדאמר רחמנא יבמה שאין לה בנים אסורה הא יש לה בנים מותרת, ודילמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושရיא ליבם ויש לה בנים לכובע נמי אסורה, אלא מדאמר רחמנא אלמנה לכהן גדול אסורה הא לכהן הדירות שרייא, ודילמא לכהן בלאו לבולי עלמא בעשה אלא וכו', ועוד כתיב ושנאה האיש האחרון וכותב לה ספר כריתות או כי ימות האיש האחרון ואיתקש מיתה לגירושין מה גירושין שרייא ונומרת אף מיתה שרייא ונומרת, היבמה נקנית בביהה מנין, אמר קרא יבמה יבוא עליה ולקחת לו לאשה, ואימא לכולה מילתא כאשה לא ס"ד, דתנייא יכול יהו כספ' ושתר גומרים בה וכו' תלמוד לומר ויבמה וכו', ואימא מי ויבמה הבעל ברחה מיבם וכו' וקונה את עצמה בחיליצה מנין דכתיב זונרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל, כיוון שהלץ לה נעל הורתה לכל ישראל וכו'.

ועיין בחידושי הגאון ר"ע איגר בתוספותיו על משנהות בקדושים פרק א' אותו ת' שהקשהאה דרצה בגם' להוכיח דמיתת הבעל מתרת מדאמר רחמנא אלמנה לכהן אסורה מכל דלבו'ע שרייא והקשה ז"ל: וקשה לי בגונה אכן נידק מאלמנה לכהן הא דרישין בסמוך דף י"ד זונרא שמו בישראל כיוון דחלץ לה הורתה לכל ישראל, א"כ אף אם לו יהיה דמיתת הבעל לחוד אין מתייר, מ"מ אם מות הבעל ונפלה לפני יbam וחיליך לה, המיתה עם החיליצה מתייר, ושפיר אריך קרא לאסור אלמנה לכהן בנחילצה, דמשום חלוצה הייתה אסורה לכהן רק מדברי סופרים ולכהן אסורה מצד אלמנות וצ"ע, פי' לדבריו דאפי' אי נימא דמיתת הבעל אינו מתייר, מ"מ מיתה הבעל עם חיליצה ודאי מתייר מקרא دونקרא שמו בישראל כיוון שהלץ לה נעל הורתה לכל ישראל א"כ אפשר באמת לומר דמיתת הבעל אינו מתייר, ורק דאלמנה לכהן אסורה הא לכובע שרייא הוא במיתת הבעל עם חיליצה, דאו לכובע מותרת מקרא دونקרא שמו בישראל, ולכהן אסורה מטעם אלמנה דמטעם חלוצה היא אסורה רק מדרבנן, וא"כ האיך רצה האם' להוכיח דמיתת הבעל מתייר מהא דאלמנה לכהן אסורה מכל לכובע שרייא והוא כוונת דבריו.

וראיתי לישב קושיתו הגדולה זו, והנה הוא נקט לדבר פשוט דאף אי נימא דמיתת הבעל אינו מתיר, מ"מ מיתת הבעל עם חיליצה מתיר מקרה דונקרא שמו בישראל, אבל לדעתי קשה לומר כן ואין זה דבר המתקבל על הלב, دائ נימא דמיתת הבעל אינו מתיר ונשארת עדין באיסור אשת איש מהבעל האיך אפשר לומר דחיליצת היבם יסייע להתיר איסור אשת איש שנשאר עלייה מכח הבעל, מצד הסברא עליינו לומר דחיליצת היבם מועיל רק להתיר האיסור שבא עלייה ע"י היבם ולא יותר, אבל לא האיסור שנשאר עלייה מצד הבעל, ואי נימא דמיתת הבעל אינו מתיר אין סברא לומר שע"י חיליצת היבם יופק איסור אשת איש שהוא מצד הבעל, וזה דוחק לומר דגורת הכתוב הוא מקרה דונקרא שמו בישראל, כנ"ל לומר, וא"כ יש להקשות מצד אחרמאי בעי בגמ' מיתת הבעל מנין דמתיר הא אפשר למילך זה מהא דחיליצת מורתה להיבמה שתנסה, וע"כ דמיתת הבעל התירה לעלמא במיתתו, ונשאר עלייה רק איסור מצד היבם, וע"ז הוועילה החיליצה, دائ מיתת הבעל אינו מתיר האיך מהני החיליצה להתרה לעלמא, ומאי בעי בגמ' בן אפשר לומר.

עוד נראה לי Duis להקשות בסוגיא זו דרך הגמ' להוכיה דמיתת הבעל מתיר מדאמר רחמנא יבמה שאין לה בניים אסורה הא יש לה בניים מורתה וידחי, ודילמא אין לה בניים אסורה לעלמא ושריא ליבם, יש לה בניים לכו"ע נמי אסורה, כלומר ומיתת הבעל אינו מתיר ויש להקשות הא ביבמה לאחר שבא עלייה היבם הרי היא כאשתו לכל דבר ויוצאת בגט לחוד, دائ נימא דמיתת הבעל אינו מתיר לעלמא רק ליבם, א"כ הרי לכו"ע היא באיסור אשת איש מן הבעל הראשון, וא"כ האיך מהני הגט של היבם להתיר איסור אשת איש מן הבעל הראשון וצ"ע, והנה לסבירת הגרע"א אין זה קושיא, אפשר לומר דאף דמיתת הבעל אינו מתיר, מ"מ מיתת הבעל עם גט מן היבם מהני מגורת הכתוב, כמו שאמר דמיתת הבעל מתיר עם חיליצה מן היבם אבל כבר אמרנו دائ שום סברא לומר כן.

ואמרתי לבאר את זה באוף אחר, והיינו دائ אמרינן יבמה שאין לה בניים אסורה לעלמא ושריא ליבם הא יש לה בניים לכו"ע נמי אסורה, כלומר דמיתת הבעל אינו מתיר, הא דיבמה שאין לה בניים מורתה ליבם, אין הטעם דLAGBI יבם הופק איסור אשת איש מן הבעל ע"י מיתת הבעל, ואח"כ הטילה עליו התורה דין שישנה, דקשה לומר כן, دائ שום סברא לומר שהتورה תחלק ותאמר דLAGOLI לעלמא מיתת הבעל אינו מתיר ועדיין היא אשת איש, וליבם מיתת הבעל מתיר ואינה אשת איש לגביה, אלא דLAGBI יבם נמי מיתת הבעל אינו מתיר אלא דבמיתת הבעל עברה האישות של הבעל אל היבם, ואין להיבמה שום שייכות מעכשו אל בעלה הראשון, שכבר נסתלקה ממנו במיתתו כאשר עברה

האישות אל היבם והיא נחשבת מעכשו כאשתו של היבם, ואינה נחשבת כלל כאלמנתו של הבעל, אלא שהחומרה אמרה שעל אישות זו ליכא מיתה ב"ד, והיינו אם נבעלה לאחר קודם שבא עליה היבם אין כאן מיתה ב"ד אלא לאו בעולם שאם מצד אישות זו ובן אם היבם אינו רוצה ליבמה נתגה תורה דרך דרך לסלק אישות זו, והיינו חיליצה, ואין לתמוהامي באמת הקילה התורה שלא מהא מיתה ב"ד על אישות זו, כיון שהיא היא האישות שהיתה מתחלה אצל הבעל ואז הרי היה מיתה ב"ד, דלשิตת הגרא"א יקשה יותר, כיון לדבריו מיתה הבעל אינו מתיר לכ"ע ויש באישות זה מיתה ב"ד, אמי בגופה קמי יbam ועדין לא חלץ לה ונבעלה לאחר אמי אין כאן מיתה ב"ד, אך לדבריו רק מיתה הבעל עם חיליצה מן היבם מתירה אבל כל זמן שלא נחלצה הרי מיתה הבעל לחוד אינו מתיר ואמי אין כאן מיתה ב"ד, וזהו באמת קושיא על הגרא"א, אבל לדברנו אפשר להבין זאת לאפשר דהטעם הוא מפני שהאישות באה לו ממילא ולא עשה שום מעשה ועדין לא דרך כדרך איש ואשתו אבל אחר שבא עליה היבם או הטילה התורה עונש של מיתה ב"ד על אישות זו כמו על שאר אישות כמו שהייתה אצל הבעל הראשון מקרה דולקחה לו לאשה דגשיות כאשתו לכל דבר, וכן אם בא לגרשה צריך לחת לה גט, כמו לשאר נשים, אבל בכל האופנים האישות של היבם קודם שבא עליה והאישות של היבם לאחר שבא עליה הם לא אישות חדשה אלא היא היא האישות שהיתה מתחלה של הבעל ועברו אח"כ להיבם כנ"ל לומר.

אמנם נראה שאפשר לתרץ מה שהקשינו על הגרא"אadam זונת קודם שנחלצה כיון דמיתת הבעל בלי חיליצה אינה מתרת, אמי לא יהיה מיתה ב"ד, אפשר אכן זה קושיא, דהא בגם מסיק דאל ידעינו עדין דמיתת הבעל מתרת, היינו דלגמרי מתרת, אבל זה ידעינו דמיתת הבעל אפיקתה ממיתה ואוקימתה על עשה עיי"ש בגם, וא"כ שפיר אין כאן מיתה ב"ד בשונתה קודם שנחלצה אכן אלא עשה, אבל נ"ל עדין יש לעין בזה, דהא דבמיתת הבעל אפיקתה ממיתה ואוקימתה על עשה הוכיחו זה בגם מהא דמדאמר רחמנא אלמנה לכה"ג אסורה הא לכהן הדירות שריא ורצו בגם להביא ראייה מזה דמיתת הבעל מתרת, ודחו בגם דילמא לכה"ג בלאו ולכו"ע בעשה, כלומר דבאמת יש להוכיח מזה דמיתת הבעל מתיר אבל לא לגמרי, דנסחר עדין עשה, וכן בעיננו ראייה שתיר לגמרי עיי"ש בגם, והרי הגרא"א שהנitch ליסוד דאל דמיתת הבעל אינה מתרת כלל, מ"מ עם חיליצה מתרת לגמרי, רצה מכח זה להקשוט על הגם, ולומר אכן שום ראייה מהא דאלמנה לכה"ג אסורה הא לכהן הדירות שריא דמיתת הבעל מתרת, אפשר דאיינה מתרת כלל, אלא דמיiri באלמנה כזו שנחלצה מן היבם, Dao הרי מיתה הבעל עם חיליצה מתרת והוא אלמנה, ולכה"ג אסורה ולכו"ע מותרת, וכיון לדבריו מאלמנה לכה"ג אין ראייה דמיתת הבעל מותרת, הרי אין צורך להא דדהי בגם דילמא לכה"ג בלאו

ולכו"ע בעשה, אדם אין מזה ראייה אין צורך לדוחות ולומר דלכה"ג בלאו ולכו"ע בעשה, אלא דלכו"ע ואפי' לכיה"ג במתחת ב"ד, דמיתת הבעל אינה מתרת כלל, אלא הכא מיירி באופן כזה שמיתת הבעל התיירה לכיו"ע לגמרי זהינו ביבמה שנחלצה מן היבם, וביחד עם מיתת הבעל הותרה לכיו"ע, ולכה"ג אסורה מצד אלמנה, וא"כ הדרא קושייתנו לדוכתה, דכיון דמיתת הבעל بلا חיליצה אינה מתרת אמי לא יהיה מיתה ב"ד ביבמה שזונתה קודמת חיליצה, וצ"ע דבריו.

אמנם נראה דאכתי יש לחרץ קושייתנו דאף דבאמת דמהא דאלמנה לכיה"ג אסורה הא לכהן הדירות שריא אין הכרה לומר דמיתת הבעל אפיקתה ממיתה ואוקמתה על עשה, וכמו שאמרנו לדברי הגרא"א, מ"מ מקום אחר יש להובייה דאפי' אי מיתה הבעל אינה מיתה מ"מ צריך לומר דאפיקתה ממיתה ואוקיימתה על עשה, והיינו מהא דמסיק בגם כתיב ושנאה האיש האחרון וכותב לה ספר כרויות או כי ימות האיש האחרון, ואיתקש מיתה לגורושים, מה גירושין שריא וגומרת אף מיתה שריא וגומרת, וכתו שברשי"ד היה איתקש וז"ל: וזה דלא יליף ליה ממשמעות דקרה דכתיב בתיריה לא יוכל בעלה הראשון ובו"ה הא לאחר שרוי משום דaicא למفرد כדעליל, זה בלאו ולכו"ע בעשה עיי"ש. הרי מזה מוכת, דאף דלא ידעינו עדין מההיקש דמיתת הבעל מתרת לגמרי, מ"מ לעניין זה דין כאן אלא עשה שפיר מצין למילך מפשטה דקרה דלא יוכל בעלה הראשון וכו', וא"כ שפיר נסתלקה קושייתנו על הגרא"א שהקשיינו אמי לא יהיה מיתה ב"ד כזונתה קודמת שנחלצה אי מיתה הבעל אינה מתרת דהרי אפי' אי לא ידעינו דמתרת היינו לגמרי, אבל זה ידעינו דין כאן מיתה ב"ד אלא עשה בעלה כב"ל לומר.

ולפ"ז נראה צורך לדיבמה שהלץ לה היבם אסורה לכהן לא מטעם אלמנה אלא מטעם חלווצה, דהרי לדברנו אינה אלמנה כלל דהרי האישות עברה להיבם, ואסורה לכהן מטעם חלווצה, ואיסור זה של חלווצה יהיה מדאוריתא, ודלא כמו שכותב הגרא"א דהאיסור חלווצה יהיה מדרבנן, דהא אמרינן דאיסור חלווצה לכהן הוא מדרבנן הוא אחר שידעינן דמיתת הבעל מתיר בין ליבם בין לכיו"ע, וא"כ האיסור אשט איש שהיה ועוד שהבעל היה חי הותר ע"י מיתתו ונעשה אלמנה ואסורה לכהן גדול מצד אלמנה, ולכהן הדירות מותרת, אלא שזוקקה ליבם, ואח"כ כשהלץ לה היבם אז חיליצה זו אינה מפקיעה שום אישות אלא מסלקת את זיקת היבם, ומשו"ה אסורה לכהן רק מדרבנן, ולא هي חיליצה זו כמו גט שאסורה לכהן מדאוריתא דהרי הגט הפקיע אישות, והחיליצה לא הפקיעה שום אישות, רק שהפקיעה זיקת היבם, והו ריק איסור דרבנן, אבל אי אמרינן דמיתת הבעל אינו מתיר, והאישות עברה להיבם, והחיליצה מפקעת זו האישות, והוא ממש כמו גט שמקיע אישות ואסורה לכהן כמו גדרושא, כב"ל לבאר עניין זה אי אמרינן דמיתת הבעל אינו מתיר.

ולפ"ז נסתלקה קושית הגרע"א שהקשה האיך רצהה הגמ' למידק דמיתת הבעל מתיר מדאמר רחמנא אלמנה לכחן גדול אסורה הא לכחן הדיות שרייא, הא אפשר דמיתת הבעל אינו מתיר אלא דמיירי ביבמה שהלץ לה היבם דאו מותרת לעלמא משום דאף דמיתת הבעל אינו מתיר מ"מ מיתת הבעל עם חילצת היבם ודאי מתיר מקרה دونקרה שלו בישראל, ואו לכ"ע מותרת ולכחן גדול אסורה מטעם אלמנה, ואיסור חילוצה לכחן הוא רק מדרבנן לדרבנו אי אפשר לומר דמיירי בהכי, Dai מيري שהלץ לה היבם או הרי אסורה לא מצד אלמנה אלא מצד גרושא ואסורה לא רק לכחן גדול אלא גם לכחן הדיות, וע"כ דמיירי באלמנה לחוד, וא"כ שפיר רצוי בgam' להוכיח דמיתת הבעל מתיר מדאמר רחמנא אלמנה לכחן גדול אסורה הא לכחן הדיות שרייא, ומוכחה דמיתת הבעל מתיר, ודחיי בgam' ודילמא לכחה"ג בלאו ולכו"ע בעשה וכיו', פ"י דבאמת מיתת הבעל אינו מתיר דנסחר עדין האישות של הבעל, רק שהוא איסור קל שהוא רק בעשה, והוא באלמנה לעלמא אבל כשנפלה קמי יbam, עברה אישות זו אל היבם ונחותף על אישות זו גם לאו שלא תהיה אשת המת החוצה, וכשבא עליה היבם וקנאה אז הטילה התורה עונש מיתה ב"ד על אישות זו כמו על שאר אישות מקרה דולקחה לו לאשה וכדברנו לעיל, כנ"ל ליישב קושייתו הגדולה הזאת.

ואכתוב בזה מה שנדראה לי להעיר בדברי התוס' דף ג' ע"ב ד"ה וכי תימא שהקשו אהא דאמרו בגמ' וכי תימה נילף מבושת ופגם כלומר דנילף קדושי נערה שתהא לאביה מהא לבושת ופגם של נערה הוא לאביה והקשו זוזל : תימה היכי בעי למיימר נילף קדושים מבושת ופגם הא לבושת ופגם גופה לא ידעינן שען לאב אלא מקדושים אמר בסוף אלו נערות Dai בעי מסר לה למנוול ומוכחה שחין, וכי תימה דנ"מ מיהא Dai בעי מסר לה כשהיתה קטנה והיה עומד לה לבושת זה אף בנערות א"כ גם כשהיא בוגרת יהא לבושת ופגם של אב מהאי טעמא, ויש לומר שלא דמי וכיו' מיהו לא נהירא כיון דבטמא תלויא מילתא Dai בעי מסר לה בקטנות, כך שייך דבר זה לבגרות כמו לנערה וכיו', ונראה לי דמלבד זה יש להקשות על עצם הסברא Dai בעי מסר לה כשהיתה קטנה והיה עומד לה לבושת זה אף בנערות, ומטעם זה יש לו להאב לבושת והפגם שפגמה כשהיתה נערה, וכיון דעכשי כשהיא נערה אינו יכול לקדשה, ואין יכול למוסרה למנוול ומוכחה שחין, האיך שייך לומר דאבא שייך בגוינויה, הרי עכשי הוא אינו שייך, אלא כשהיתה קטנה היה שייך, ומאי דהוה הוה דהרי לא מסרה למנוול ומוכחה שחין וצ"ע, ולפי התוס' גיזא, דהא גם כשהיא נערה יכול למוסרה למנוול ומוכחה שחין, משוויה שייך לומר דאבא שייך בגוינויה וצ"ע.